

یکی از شاخص‌های برجسته‌ی تجدد و تمدن در جامعه‌ی امروزی، میزان شناسایی و احترام حکومت و یاد دولت به حقوق فردی و گروهی شهروندان و جامعه‌ی مصرف‌کننده است. متأسفانه شواهد زیادی وجود دارد که تجاوز به حقوق مصرف‌کنندگان چه از طرف پاره‌ی‌پاره‌ی نهادهای دولتی و چه از طرف بخش خدمات - خصوصاً خدمات حرفه‌ی - امری عادی تلقی می‌شود. این مقاله به مصداق "مشتی نمونه‌ی خروار" اشاره‌ی دارد بر چگونگی خدمات پاره‌ی‌پاره‌ی مهندسان و شهرداری‌ها در زمینه‌ی ساخت و ساز ابنیه و توسعه‌ی شهری به خصوص در تهران. در انتهای مقاله نیز راهکارهایی به طور اختصار ارائه می‌شود تا شاید فتح بابی باشد برای بحث و گفتگوی بیشتر بین کارشناسان، صاحب‌نظران و دست‌اندرکاران و دست‌یافتن به تعریفی برای خدمت یا خیانت به مصرف‌کننده. در پایان نیز مجموعه‌ی تحت عنوان "آداب و اخلاق مهندسی" که در همین رابطه تهیه شده در شماره‌ی بعد به نظر خوانندگان خواهد رسید.

حفظ بهداشت و سلامت افراد جامعه، تأمین ایمنی و رفاه شهروندان در شهر و روستا و ترقی سطح اجتماعی و تحقق رشد اقتصادی جامعه در گروه حمایت از مصرف‌کننده است. حمایت از مصرف‌کننده از گام‌های اولیه و مقدماتی در جهت تحقق جامعه‌ی مدنی و توسعه‌ی اقتصادی - اجتماعی است. چنانچه کشور یا ملتی عزم توسعه داشته باشد، ناگزیر از احترام به حقوق فرد فرد عناصر جامعه و رعایت منزلت اجتماعی شهروندان است، تا آنان بتوانند در پناه قانون و مقررات اجرا شونده، از انواع خدمات متداول و جاری در سطح جامعه با کیفیت مطلوب برخوردار شوند. قبل از ورود به مطلب خدمات متداول حرفه‌ی عمده را در دو گروه

الف و "ب" به شرح زیر طبقه‌بندی می‌کنیم:

الف - خدمات در سطح دارندگان تحصیلات عالی دانشگاهی از قبیل:

۱- خدمات درمانی شامل: انواع تخصص‌های پزشکی، پاراپزشکی و پیراپزشکی.

۲- خدمات فنی از قبیل مهندس عمران، مهندس تأسیسات، مهندس برق، مهندس الکترونیک، مهندس مکانیک، مهندس سازه، مهندس محیط زیست، مهندس کشاورزی، رشته‌های حسابداری و حسابرسی و نظایر آن.

ب - خدمات در سطح تکنیسین و کارگرهای ماهر بدون اینکه دربرگیرنده‌ی همه‌ی خدمات باشد، مانند:

۱- تعمیرات اتومبیل

۲- تعمیرات لوازم منزل مانند لباسشویی، خشک‌کن، ماشین ظرفشویی، دستگاه‌های گرمایش و سرمایش، تلویزیون، یخچال و غیره

۳- استادکاران ساختمانی منازل و اماکن عمومی مانند سیمان‌کار، سنگ‌کار، گچ‌کار، کاشی‌کار، آهنگر، نجار، نقاش، برق‌کار، لوله‌کش،

خدمت یا خیانت در زمینه‌ی خدمات تخصصی و حمایت از مصرف‌کننده

نوشته‌ی: مهندس احمد آل یاسین

جوشکار و غیره.

۴- آرایشگاه‌ها و مؤسسات زیبایی

۵- رستوران‌ها و تولیدکنندگان مواد غذایی

۶- سایر رشته‌ها و تخصص‌های دیگر.

برای مثال سیمای آشوب‌زدهی شهر تهران و بقیه‌ی شهرهای ایران، حاکی از غفلت جمع‌زیدی از مهندسانی است که ساخت و ساز شهری را زیر نظر شهرداری‌ها و بدون رعایت جدی مقررات فنی ساختمان‌ها عهده‌دار بوده‌اند. نگرانی عمیقی از بروز یک زلزله در تهران و شهرستان‌های بزرگ کشور جامعه‌ی مهندسی را فراگرفته و بسیاری از اساتید دانشگاه‌ها، کارشناسان و مهندسان بر این باورند که در صورت وقوع زلزله، به علت چشم‌پوشی از مقررات و آیین‌نامه‌های مهندسی، فاجعه‌ی عظیمی در انتظار است و به احتمال زیاد خسارات جانی و مالی زیادی به شهر تهران و مردم وارد خواهد شد.

تهپه‌ی طرح جامع توسعه‌ی شهری، شیوه‌ی معمول و جاافتاده‌ی تمامی کشورهای توسعه یافته و پاره‌یی کشورهای در حال توسعه است. ایران اگرچه با تمدن کهن و فرهنگ دیرینه‌ی غنی خود هنوز در بین کشورهای جهان سوم رده‌بندی می‌شود، اما از قبل از انقلاب اسلامی، شهر تهران دارای طرح جامع شهری با بر خوررداری از مبانی فنی، اجتماعی و زیست محیطی نسبتاً مناسبی بوده است.

در این طرح به نمادهای شاخص و برجسته‌ی زیست محیطی مانند کوه‌های توچال، کوهپایه‌های زیبای شمیرانات، لواسانات، کزن و سولقان از حوالی گردنه‌ی قوچک تا منتهالیه غرب پونک توجه و در آن اجازه داده شده بود که نسل‌های آینده‌ی ساکن تهران بتوانند از طبیعت زیبا و نادر کوهستان‌ها و کوهپایه‌های شمال تهران بهره‌مند و از مشاهده‌ی مناظر بدیع آنها لذت ببرند.

کوه در زندگی بشر همواره مظهر استواری، سترگی، عظمت، پایداری، سلامت و شادابی بوده و کوهپایه‌ها وسیله‌ی استراحت، آرامش و توجه به کائنات بوده‌اند. در آثار اکثر شعرا، نویسندگان، ادبا، نقاشان و عکاسان جهان همواره کوه و کوهپایه جایگاه ویژه و محوری داشته‌اند. زندگی انسان از آغاز خلقت وابسته به طبیعت و طبیعت وابسته به کوه و کوهستان و کوهپایه بوده و از این رهگذر جایگاه این نماد باشکوه طبیعی در زندگی انسان هستی‌ساز، آرام‌بخش و تسکین‌دهنده‌ی آلام و غم‌ها بوده و همواره نقش زیست‌محیطی آن بر زندگی جامعه‌ی بشری عمیق و اثربخش بوده است. شهرداری تهران با تراکم فروشی و تحمیل این پدیده‌ی ناهنجار غیراخلاقی و غیرفنی به مردم، آسایش، رفاه و حقوق طبیعی شهروندان تهرانی را به مسلخ برده و قربانی درآمد بیشتر کرده است. آیا نسل‌های آینده و مقوله‌ی توسعه‌ی پایدار، شهرداری، مهندسان و معماران را خواهند بخشید؟

متأسفانه بعد از انقلاب اسلامی در اثر کوتاهی مسئولان شهرداری تهران و مهندسان معمار، طراحان و سازندگان برج‌های بلند، متفقاً در یک فضای سوداگرانه به جنگ با فرهنگ مهندسی منطقه‌بندی بافت شهری رفته و با زیر پا گذاشتن اصول مهندسی شهرسازی و زیست محیطی برای

● **نگرانی عمیقی از بروز یک زلزله در تهران و شهرستان‌های بزرگ کشور جامعه‌ی مهندسی را فراگرفته و بسیاری از اساتید دانشگاه‌ها، کارشناسان و مهندسان بر این باورند که در صورت وقوع زلزله، به علت چشم‌پوشی از مقررات و آیین‌نامه‌های مهندسی، فاجعه‌ی عظیمی در انتظار است و به احتمال زیاد خسارات جانی و مالی زیادی به شهر تهران و مردم وارد خواهد شد.**

● **شهرداری تهران با تراکم فروشی و تحمیل این پدیده‌ی ناهنجار غیراخلاقی و غیرفنی به مردم، آسایش، رفاه و حقوق طبیعی شهروندان تهرانی را به مسلخ برده و قربانی درآمد بیشتر کرده است. آیا نسل‌های آینده و مقوله‌ی توسعه‌ی پایدار، شهرداری، مهندسان و معماران را خواهند بخشید؟**

کسب درآمد بیشتر به تخریب زیبایی‌های تهران و ایجاد مشکلات عدیده برای نسل‌های آینده پرداختند. امروزه کوهپایه‌های زیبای شمال شرق افسریه تا قوچک، تمامی کوهپایه‌های شمال شمیرانات از کاشانک تا ولنجک و بعد تا پونک زیر آسفالت خیابان‌ها و آپارتمان‌های تعاونی‌ساز و برج‌های متعددی که محصول مشترک شهرداری و مهندسان و معماران سوداگر است پوشیده شده.

جامعه‌ی مدنی با کثرت و کثرت‌گرایی (Pluralism) عجین شده و گریزی نیست جز اینکه مانند بقیه‌ی کشورهای متمدن در زمینه‌های توسعه‌ی اقتصادی، اجتماعی و حتی توسعه‌ی شهری به نظرات مردم توجه شود. در کشورهای توسعه یافته تصمیم نهایی درباره هر ساخت و سازی با نظر شورای ایالت، شورای شهر، شورای بخش و شورای محله

اتخاذ می‌شود؛ در حالی که در ایران این نوع تصمیم‌گیری‌ها معمولاً قائم به فرد و قائم به مقام بوده است، در غیر این صورت بسیاری از برج‌های بلند و ساختمان‌های دولتی ساخته نمی‌شدند.

جامعه‌ی مدنی، جامعه‌ی است که مردم بتوانند در آن بر حکومت نظارت داشته باشند و این نظارت می‌تواند از طریق نهادهای غیردولتی مانند انجمن‌های حرفه‌یی و تخصصی از قبیل جامعه‌ی مهندسان مشاور، سندیکای پیمانکاران، انجمن مدیران فنی و اجرایی، جامعه‌ی پزشکان، جامعه‌ی معلمان، کانون وکلای و غیره صورت گیرد. نهادهای غیردولتی انجمن‌های تخصصی اجازه می‌یابند با تکیه بر وفور منابع تجربی و تنوع اندیشه‌ها و سلیقه به شیوه‌های آزادنشانه و متکی بر ضوابط علمی و فنی، اعمال حکومت را نظارت نموده و در ارائه‌ی مشورت‌های خردورزانه مشارکت داشته باشند.

گفته می‌شود کشور دارای قانون اساسی است، شهرداری‌ها دارای قوانین شهری هستند، قوانین هم خوب نوشته شده‌اند، ولی آیا صرفاً داشتن قانون برای حمایت از مصرف‌کننده و حفاظت از منابع شهروندان کافیست؟ قبل از اینکه قانون عنوان شود، اخلاق لازم است تا از قانون‌گریزی و مدرک‌سازی جلوگیری کند. تظاهر به التزام اخلاقی و تظاهر به قانون‌مندی کافی نیست، اجرای قانون و نظارت اجتماعی مردم لازم است. اخلاق هم منوط می‌شود به مناسبات اجتماعی و اقتصادی و اصول حاکم بر آن.

دست‌اندرکاران با خودکامگی و قانون‌گریزی و عدم احترام به حقوق مردم در شهرها، چنان رفتار جسارت‌آمیزی را با کالبد شهرها در پیش گرفته‌اند که شهروندان اکثر شهرها به علت از دست رفتن هویت شهر خود، خوشتن را غریبه دانسته و شهروند آن شهر نمی‌شناسند.

قیافه آشوبزده و پر هرج و مرج شهر تهران با ساختمان‌های غیرفنی و بی‌قواره‌ی آن و عدم رعایت مصلحت، آسایش و رفاه شهروندان، حاصل دو مؤلفه‌ی "بی‌اخلاقی" و "قانون‌گریزی" برخی دست‌اندرکاران، موظفین طرح جامع تهران، مهندسان ناظر، معماران و طراحان و مهندسانی است که اصول مهندسی، تقوای حرفه‌یی و فضیلت انسانی را زیرپا نهاده و در نتیجه‌ی آن شهروندان فعلی و نسل‌های آینده را از ایمنی ساختمان‌ها و حقوق اجتماعی، رفاهی و زیست محیطی محروم کرده‌اند.

دست یافتن به تکنولوژی صرفاً یک مقوله علمی و فنی نیست، بلکه به قواعد رفتاری جامعه و نظام ارزش‌های اجتماعی، اخلاقی و اقتصادی آن نیز ارتباط پیدا می‌کند. برای مثال بیش از ۳۰ سال است که ایران سازنده‌ی اتومبیل پیکان است، پس به تکنولوژی و صنعت اتومبیل‌سازی دست پیدا کرده، ولی ارزش‌های اجتماعی و احترام به حقوق مصرف‌کننده هیچ‌گاه مدنظر دولت و تولیدکننده‌ی دولتی نبوده و دولت که قاعدتاً باید خدمتگزار جامعه‌ی مدنی باشد، در این زمینه نقش منفی ایفا کرده و حاصل آن تولید پیکان‌های خارج از استاندارد و اصول فنی است که به مردم تحمیل شده‌اند. همین‌طور است در زمینه‌ی ساخت و ساز شهری و توسعه‌ی مسکن و ابنیه‌ی دولتی. تکنولوژی ساختمانی اعم از تکنولوژی طراحی تا مصالح ساختمانی و اجرا، همگی در دسترس مهندسان قرار دارد، ولی بی‌توجهی به ارزش‌های اجتماعی و عدم رعایت حقوق شهروندان و مصرف‌کنندگان، مهندسان دست‌اندرکار ساخت و ساز را - به استثنای عده‌یی که همواره شرافت و تقوای حرفه‌یی را عامل اصلی ارزش‌شناسی زندگی حرفه‌یی خود

قرار داده‌اند - وادار به تخلف حرفه‌یی، امضا فروشی و سوداگری کرده است. مثل اینکه در باتلاق، گل ارکیده بکاریم. به این ترتیب می‌توان گفت، استفاده از تکنولوژی و به کار بردن راه‌حل‌های فنی در غیاب رشد اخلاقی، وظیفه‌شناسی حرفه‌یی و رعایت آداب و شئون حرفه‌یی آب در هاون کوبیدن است، همانگونه که تا به حال کوبیده‌ایم.

جامعه‌ی مدنی حوزه‌یی است عمومی میان دولت و شهروند که برای ایجاد ارتباط بین این دو قطب، قاعده تعریف می‌کند. جامعه‌ی مدنی قلمرو گفتگوها، فعالیت‌ها و جنبش‌های نهادهای اجتماعی سازمان یافته است که در راستای هدف‌های مشترک و ارزش‌های هماهنگ برای پیشرفت و اعتلای جامعه در قلمرو تجربیات و آزمون‌های حرفه‌یی انجمن‌های تخصصی مانند انجمن مدیران فنی و اجرایی، جامعه‌ی مهندسان مشاور، کانون وکلا، نظام پزشکی، نظام مهندسی و امثالهم با ملاحظات مؤدبانه و متمدنانه شکل می‌گیرد.

● **جامعه‌ی مدنی، جامعه‌یی است که مردم بتوانند در آن بر حکومت نظارت داشته باشند و این نظارت می‌تواند از طریق نهادهای غیردولتی مانند انجمن‌های حرفه‌یی و تخصصی از قبیل جامعه‌ی مهندسان مشاور، سندیکای پیمانکاران، انجمن مدیران فنی و اجرایی، جامعه‌ی پزشکان، جامعه‌ی معلمان، کانون وکلا و غیره صورت گیرد. نهادهای غیردولتی و انجمن‌های تخصصی اجازه می‌یابند با تکیه بر وفور منابع تجربی و تنوع اندیشه‌ها و سلاقی به شیوه‌های آزادمنشانه و متکی بر ضوابط علمی و فنی، اعمال حکومت را نظارت نموده و در ارائه‌ی مشورت‌های خردورانه مشارکت داشته باشند.**

● **تکنولوژی ساختمانی اعم از تکنولوژی طراحی تا مصالح ساختمانی و اجرا، همگی در دسترس مهندسان قرار دارد، ولی بی‌توجهی به ارزش‌های اجتماعی و عدم رعایت حقوق شهروندان و مصرف‌کنندگان، مهندسان دست‌اندرکار ساخت و ساز را - به استثنای عده‌یی که همواره شرافت و تقوای حرفه‌یی را عامل اصلی ارزش‌شناسی زندگی حرفه‌یی خود قرار داده‌اند - وادار به تخلف حرفه‌یی، امضا فروشی و سوداگری کرده است.**

قرار داده‌اند - وادار به تخلف حرفه‌یی، امضا فروشی و سوداگری کرده است. مثل اینکه در باتلاق، گل ارکیده بکاریم. به این ترتیب می‌توان گفت، استفاده از تکنولوژی و به کار بردن راه‌حل‌های فنی در غیاب رشد اخلاقی، وظیفه‌شناسی حرفه‌یی و رعایت آداب و شئون حرفه‌یی آب در هاون کوبیدن است، همانگونه که تا به حال کوبیده‌ایم.

جامعه‌ی مدنی حوزه‌یی است عمومی میان دولت و شهروند که برای ایجاد ارتباط بین این دو قطب، قاعده تعریف می‌کند. جامعه‌ی مدنی قلمرو گفتگوها، فعالیت‌ها و جنبش‌های نهادهای اجتماعی سازمان یافته است که در راستای هدف‌های مشترک و ارزش‌های هماهنگ برای پیشرفت و اعتلای جامعه در قلمرو تجربیات و آزمون‌های حرفه‌یی انجمن‌های تخصصی مانند انجمن مدیران فنی و اجرایی، جامعه‌ی مهندسان مشاور، کانون وکلا، نظام پزشکی، نظام مهندسی و امثالهم با ملاحظات مؤدبانه و متمدنانه شکل می‌گیرد.

لذا این قانون نیست که به تنهایی مانع تخلفات حرفه‌یی می‌شود، بلکه تقوی و اخلاق یا ترمز درونی است که می‌تواند مانع بروز تخلف شود، و اگر اخلاق نتواند، باید به وسیله‌ی ساز و کار دیگری که همان نظارت اجتماعی جامعه‌ی مدنی به کمک سیستم‌های خودپایش است، به یاری جامعه شناخت. استقرار سیستم خودپایش یعنی قانون‌مند بودن نظارت اجتماعی از طریق تأیید صلاحیت حرفه‌یی و تأمین بیمه‌ی مشاغل حرفه‌یی، تا بتوان به تأمین حقوق شهروندان و مصرف‌کنندگان نزدیک شد.

اگرچه خیلی دیر شده، ولی لازم است هر چه زودتر به وضعیت آشفته و بی‌سامان ساخت و ساز شهری در تهران و شهرستان‌ها سامانی داده شود و مهندسانی که دست‌اندرکار ساخت و ساز شهری هستند، از حداقل صلاحیت لازم برخوردار شوند و به نوعی نسبت به ایفای نقش حساس و حیاتی خود احساس مسؤولیت وجدانی، اخلاقی کرده و به رعایت جدی مقررات مدون و موجود طراحی و اجرا بپردازند.

برای تحقق حقوق شهروندان، حمایت از مصرف‌کننده باید خود کنترل (خودپایش) و غیردولتی باشد. برای این منظور لازم است سیستمی وجود داشته باشد تا در قالب آن سیستم نهادها و ارگان‌های مختلف بتوانند وظایف قانونی خود را به خوبی انجام دهند. ویژگی‌های کلی چنین سیستمی را می‌توان

اجمالاً به قرار زیر تعریف کرد:

سیستم باید به گونه‌یی باشد تا در اثر استمرار، معایب و نواقص آن برطرف و نهادینه شود.

مجموعه‌ی نهادها و قوانین زیربند باید متکی به سیستم باشد و قائم به فرد و قائم به مقام نباشد.

سیستم باید هدفمند باشد.

سیستم در قالب هدفمندی باید قانون‌مند باشد.

هر بخش سیستم باید بدون اینکه به ماهیت و وظیفه‌ی سیستم خللی وارد شود، قابل جایگزینی باشد.

بنا به مشخصات و مراتب فوق، حمایت از مصرف‌کننده در رعایت چهار اصل کلی زیر حاصل می‌شود:

- ۱- به رسمیت شناختن حقوق مصرف‌کننده
 - ۲- آگاه کردن مردم از حقوق و منافع‌شان در مقابل بخش خدمات
 - ۳- تدوین قوانین و مقررات برای حفظ حقوق افراد جامعه و عدم تجاوز بخش خدمات به حقوق و شهروندان و توده‌ی مردم
 - ۴- فراهم آوردن شرایط مناسب برای اجرای قوانین و مقررات حمایت از مصرف‌کننده، تأمین بهداشت و سلامت، رفاه و ایمنی جامعه، از طریق خودگردانی یا خودکنترلی (خودپایشی) سیستم.
- این اصل مهم‌ترین اصلی است که سبب دستیابی به هدف‌ها می‌شود.

● **کلیه مهندسانی که در حرفه‌ی مهندسی حضور دارند، باید دارای گواهی یا مجوز کار باشند، دارا بودن جواز یا پروانه‌ی کار یکی از بهترین راه‌ها برای حمایت از مصرف‌کننده و حفظ سلامتی، رفاه و ایمنی جامعه از نظر فنی و حرفه‌ی ست، مشروط بر اینکه ضمانت اجرایی داشته باشد. بدون ضمانت اجرایی، دارا بودن پروانه‌ی اشتغال و تسلط علمی و فنی چندان خاصیتی ندارد و برای این کار باید تدبیری اندیشید و آن بیمه‌ی مشاغل است.**

دادن کسب و کار تلقی می‌شود. همانطور که در بالا ذکر شد، امروزه اکثر قریب به اتفاق مشاغل از قبیل طبابت، مهندسی، حسابداری، مؤسسات زیبایی و آر ایشگاه‌ها، تعمیرگاه‌های اتومبیل، تکنسین‌های تعمیرات لوازم منزل، الکترونیک، مخابرات، تأسیسات، ساختمان و بسیاری دیگر بدون داشتن مجوز کار یا پروانه‌ی اشتغال قادر به ارائه‌ی حرفه‌ی خود نیستند. مؤسسات صادرکننده‌ی پروانه‌ی اشتغال معمولاً در سه زمینه‌ی کلی زیر فعالیت می‌کنند:

- برقراری حداقل استاندارد برای تحصیل

پروانه‌ی اشتغال

- تعریف و تهیه‌ی استاندارد عملیاتی برای ارائه‌ی خدمات توسط صاحب پروانه

- تنبیه، جریمه و محرومیت دارندگان پروانه به علت تخلف از قوانین و مقررات و استانداردها

با برقراری سیستم فوق‌الذکر و قانونمند بودن آن، حقوق اجتماعی و اقتصادی شهروندان در مقابل یکدیگر محفوظ مانده و به علت خودکنترلی یا خودپایشی سیستم، سطح خدمات در قالب یک رقابت حرفه‌ی مشروع همواره ترقی کرده و مصرف‌کننده اطمینان دارد که از خدمات سالم و با تقلب کمتری برخوردار می‌شود.

متأسفانه در کشور ایران، چنین شیوه‌ی تاکنون مورد توجه نبوده و شهروندان ایرانی همواره مورد اجحاف بسیاری از صاحبان مشاغل که فاقد صلاحیت حرفه‌ی‌اند قرار گرفته و نتوانسته‌اند برای استیفای حقوق خود اقدام کنند.

خوشبختانه در سال‌های اخیر وزارت مسکن و شهرسازی در امر تشخیص صلاحیت مهندسان عمران پیشقدم شده و توانسته علی‌رغم بسیاری مشکلات اجرایی و اجتماعی قدم‌های مثبتی در این راه بردارد. علت

برای آشنایی با عملکرد کشورهای باتجربه در چگونگی ایجاد چنین سیستم‌هایی، شیوه‌ی متداول در زمینه‌ی صدور پروانه‌ی کار برای صاحبان مشاغل مختلف در ایالات متحده‌ی آمریکا را بررسی می‌کنیم. در این بررسی کلیات و چکیده‌ی چارچوب کلی سیستم مورد نظر که در آنها حقوق توده‌ی مردم مورد حمایت قرار می‌گیرد، به ترتیب زیر شرح داده می‌شود:

بر اساس قوانین موجود در آمریکا و به منظور حفظ سلامتی، رفاه و ایمنی شهروندان، کلیه‌ی صاحبان مشاغل و جرف ملزم می‌باشند که با ثبت نام و دریافت پروانه‌ی اشتغال از مؤسسات دولتی یا وابسته به دولت همراه با رعایت حداقل استانداردها و مقررات، خدمات حرفه‌ی خود را به جامعه عرضه

کنند. به عبارت دیگر دریافت مدارک فارغ‌التحصیلی و تخصص پزشکی برای ارائه‌ی خدمات پزشکی لازم است، ولی کافی نیست و کفایت آن با گذراندن امتحان بورد (Board) و تحصیل پروانه‌ی اشتغال و قرار گرفتن تحت پوشش بیمه‌ی مشاغل پزشکی، حاصل می‌شود.

در کشورهایمانند آمریکا، مؤسسات و افراد مستقل حرفه‌ی از طرف شرکت‌های بیمه‌گذار تحت بیمه‌ی خدمات و مشاغل حرفه‌ی قرار می‌گیرند، تا هر آینه در اثر غفلت یا سوء ارائه‌ی خدمات خسارتی به مشتری یا مصرف‌کننده وارد آمد، از طرف شرکت بیمه‌ی مربوطه جبران خسارت شود. برای مثال هیچ پزشک یا دندانپزشکی که از عهده‌ی گذراندن امتحانات بورد برآمده، اگر از طرف یک شرکت بیمه‌ی معتبر، بیمه‌ی خدمات پزشکی نشده باشد، مجاز به اشتغال در این رشته و درمان بیماران نیست. همین طور است درباره‌ی مشاغل مختلف کارگری مانند: کارهای تأسیساتی، تعمیراتی، ساختمانی و غیره.

بدیهی است که مؤسسات و افراد مستقل حرفه‌ی به خاطر حفظ کسب و کار خود مجبورند، رضایت و مقررات شرکت بیمه‌گذار را فراهم کنند؛ در غیر این صورت علاوه بر پرداخت حق بیمه‌ی بالاتر برای سال‌های بعد، ممکن است از خدمات بیمه محروم شوند که این خود به منزله‌ی از دست

مدل پیشنهادی صدور پروانه‌ی اشتغال

باشد. بدون ضمانت اجرایی، دارا بودن پروانه‌ی اشتغال و تسلط علمی و فنی چندان خاصیتی ندارد و برای این کار باید تدبیری اندیشید و آن بیمه‌ی مشاغل است. کارترین ضمانت اجرایی بیمه‌ی کار از طرف شرکت‌های بیمه‌گذار است که مهندسان در مقابل آنها مسؤلیت حقوقی و مالی داشته باشند. ساخت و سازهای نامناسب و خارج از اصول شهر تهران و مراکز استان‌ها، تنها محصول مهندسان کم‌تجربه و کار نیاموده نیست، بلکه معدودی مهندسان با تجربه و حرفه‌ی با کم کاری در حرفه و بعضاً امضا فروشی مرتکب خطاهای عمده‌ی شده‌اند که سبب تجاوزات زیادی به حقوق مردم شده است.

با استفاده از تجارب و عملکرد جامعه‌ی مهندسان حرفه‌ی ایالات متحده‌ی آمریکا، الگویی برای تشخیص صلاحیت مهندسان کلیه‌ی رشته‌ها به شرح زیر پیشنهاد می‌شود تا با نظر دیگر کارشناسان و دست‌اندرکاران برای ساماندهی خدمات، مقدمتاً در رشته‌های مهندسی و سپس در دیگر رشته‌های حرفه‌ی، تدابیر لازم اندیشیده شود.

برای دریافت گواهی مهندسی حرفه‌ی در هر یک از رشته‌های مهندسی، متقاضی باید فارغ‌التحصیل رشته‌ی مهندسی از یکی از دانشگاه‌های معتبر بوده، از عهده‌ی امتحانات پایه‌ی مهندسی برآمده و بیش از چهار سال تجربه‌ی مفید مهندسی قابل قبول داشته و بتواند در امتحانات اصول کاربردی شرکت نموده و قبول شود.

در الگوی پیشنهادی مطابق شکل شماره‌ی (۱) دو گروه متفاوت پیشنهاد شده است:

در گروه اول متقاضیانی که دارای لیسانس مهندسی هستند، پس از گذراندن امتحان‌های پایه‌ی مهندسی، "کارورز مهندس" خوانده شده و پس از سپری کردن چهار سال کار تجربی، با این عنوان، تجارب کاری و شیوه‌ی رفتاری متقاضی توسط یک نهاد رسمی مرور، بررسی و برای شرکت در امتحان غیرفنی به نام امتحان حرفه‌ی پذیرفته می‌شود. در

این موضوع، ساخت و سازهای بی‌رویه‌ی شهر تهران و شهرستان‌ها و عدم رعایت مقررات و استانداردهای رایج و بعضاً کم‌لطفی و کم‌توجهی معدودی مهندسان عمران به اصالت و اهمیت حرفه‌ی بالرش خود بوده است. مهندسان عمران به علت نقش اصلی و خطیری که در سازندگی و توسعه‌ی فیزیکی تأسیسات شهری، روستایی، راه‌ها، بزرگراه‌ها، تونل‌ها، پل‌ها، سد‌ها و منابع آب، بندر، فرودگاه‌ها و غیره به عهده دارند، بیش از سایر حرفه‌ی باید متوجه اهمیت حرفه‌ی خود بوده و بر سازمان‌های زیربند و مؤسسات حمایت از مصرف‌کننده است که در زمینه‌ی ارائه‌ی خدمات آنها بصیرت و نظارت مناسبی را اعمال کنند.

خوشبختانه طبق قانون نظام مهندسی در کنترل ساختمان مصوب اسفند ۱۳۷۴، وزارت مسکن و شهرسازی موظف به ایجاد نظمی در این زمینه شده و توانسته به همت والای عده‌ی از مهندسان با تجربه و علاقه‌مند، مجموعه‌ی مقررات ملی ساختمان ایران را پس از سال‌ها کار و زحمت، تولید و منتشر نموده و آن را اساس و پایه‌ی تشخیص صلاحیت فنی مهندسان عمران و صدور پروانه‌ی اشتغال قرار دهد.

چنانچه اصل به رسمیت شناختن حقوق مصرف‌کننده در ایران جاری و قوانین و مقررات حمایت از مصرف‌کننده تدوین و از همه مهم‌تر شرایط اجرای آن فراهم شود، نهادهای خدماتی از جمله زیرمجموعه‌های رشته‌های مختلف مهندسی مانند: مهندسی برق، الکترونیک، تأسیسات،

مکانیک، عمران و غیره شامل طراحی، اجرا، نظارت و بهره‌برداری و همچنین رشته‌های پزشکی و خدمات استادکاری خود به خود قانون‌مند شده و نهادینه می‌شوند.

با این ترتیب کلیه‌ی مهندسانی که در حرفه‌ی مهندسی حضور دارند، باید دارای گواهی یا مجوز کار باشند، دارا بودن جواز یا پروانه‌ی کار یکی از بهترین راه‌ها برای حمایت از مصرف‌کننده و حفظ سلامتی، رفاه و ایمنی جامعه از نظر فنی و حرفه‌ی است، مشروط بر اینکه ضمانت اجرایی داشته

راهکارهای زیر برای تخفیف صدمات وارده به مصرف‌کنندگان و پرورش افراد منضبط و قانون‌مند به شرح زیر پیشنهاد می‌شود تا بحث، گفتگو و تبادل نظر در این زمینه بین صاحب‌نظران و مخالفان و موافقان در جهت دستیابی به نتیجه‌گیری مطلوب که به مصلحت مصرف‌کننده و مردم کشور باشد صورت گیرد:

- ۱- برقراری نظام تشخیص صلاحیت برای کلیه تخصص‌های حرفه‌ای که خدمات خود را در اختیار عامه‌ی مردم قرار می‌دهند.
 - ۲- برقراری بیمه‌ی مشاغل حرفه‌ای برای افراد صاحب حرفه اعم از رشته‌های پزشکی، مهندسی، استادکاری و غیره صرفاً توسط بخش خصوصی و نه دولتی.
 - ۳- حذف صاحبان مشاغل حرفه‌ای و عموم شرکت‌ها از حرفه به علت ارتکاب تخلفات حرفه‌ای (وجود لیست سیاه و اخذ جرائم نقدی).
 - ۴- خروج بساز و بفروش‌ها از صحنه‌ی توسعه و اجرای طرح‌ها توسط شرکت‌ها و نهادهای حقوقی و قانونی بخش خصوصی که تحت پوشش بیمه‌ی حرفه‌ای قرار داشته باشند.
 - ۵- مشارکت نهادهای نمادین جامعه‌ی مدنی مانند انجمن‌ها و جوامع صنعتی و تخصصی در نظارت‌های اجتماعی، تشخیص صلاحیت‌ها و صدور رأی.
 - ۶- مشارکت مردم محله‌ها، بخش‌ها، مناطق و بالاخره شهرک‌ها، شهرها و استان‌ها در تعیین سرنوشت خود و تصویب طرح‌های مناسب یا رد طرح‌هایی که اجرایشان به مصلحت آنها نیست.
- پیشنهاد می‌شود که این مقاله از طرف انجمن محترم مدیران فنی و اجرایی که به نظر می‌رسد رسالت واقعی آنها در این گونه زمینه‌ها است و همچنین فصلنامه‌ی پیام مدیران مورد پیگیری قرار گیرد و با بازنگار داشتن بحث، موجبات مشارکت صاحب‌نظران و علاقه‌مندان به سرنوشت ایران زمین را برای چاره‌جویی و ارائه‌ی راهکارهای نهایی فراهم نماید.
- کیفیت ارائه‌ی خدمات در هر سطحی و در هر جامعه‌ی صرفنظر از میزان تبحر و دانش علمی و حرفه‌ی عنصر متخصص، از فرهنگ اجتماعی و فرهنگ خانواده نشأت می‌گیرد. آداب و اخلاق مهندسی که معرف منزلت و مقام فرهنگی و اخلاقی هر مهندس، مدیر و هر کارشناس و یا به طور کلی هر صاحب حرفه (صرفنظر از میزان تحصیلات) است را می‌توان در مجموعه‌ی "آداب و اخلاق مهندسی" که به همین منظور تدوین شده و در شماره‌ی بعد به چاپ می‌رسد ملاحظه کرد●

صورت موفقیت در امتحان مذکور به متقاضی گواهی مهندسی حرفه‌ای اعطا می‌شود.

امتحانات به جای تکیه روی موضوعات تئوری و فنی، تمرکز روی مفاهیم کاربردی حرفه‌ی مهندسی، آداب و اخلاق مهندسی، کُد‌ها و استانداردها دارد.

گروه دوم برای فارغ‌التحصیلان فوق‌لیسانس و دکترا در رشته‌های مهندسی است. این گروه از متقاضیان نیاز به امتحان پایه‌ی مهندسی نداشته و بلافاصله پس از خاتمه‌ی تحصیلات به عنوان "مهندس کارورز" یا "کارورز مهندس" شناخته می‌شوند. زیرا به نظر می‌رسد که شرکت‌کنندگان دوره‌ی فوق‌لیسانس (کارشناس ارشد) به اندازه‌ی کافی از دانش مواد امتحانی، امتحان پایه بر خوردارند که نیازی به امتحان مجدد ندارند.

در گروه دوم متقاضیان دارنده‌ی مدرک فوق‌لیسانس یا کارشناسی ارشد به ۳ سال و دارندگان درجه‌ی دکترا به دو سال تجربه‌ی کاری نیاز دارند تا بتوانند برای دریافت گواهی مهندسی حرفه‌ی ثبت نام کرده و پس از اینکه تجارب و سوابق کاری، شیوه‌ی رفتاری و اخلاق مهندسی وی مورد بررسی و ارزیابی قرار گرفت برای امتحان حرفه‌ی پذیرفته شوند. البته پیش‌بینی شرکت اجباری در دوره‌هایی برای دارندگان گواهی حرفه‌ی در هر دو یا پنج سال یک بار توصیه می‌شود.

در این نوشتار، از آنجا به فرهنگ و آداب مهندسی جداگانه پرداخته شد، که بیشترین چالشی که مصرف‌کنندگان یا شهروندان با آن رو به رو هستند در زمینه‌ی اخلاق و آداب مهندسی است و نه دانش فنی و مهندسی.

راهکارها

ناکامی‌هایی که در زمینه‌ی ساختمان، توسعه‌ی شهری یا صنعت اتومبیل‌سازی ذکر شد، نمونه‌هایی از ناکامی‌های کهنه‌ی است که در تمامی زمینه‌های زندگی دامن‌گیر ملت ایران شده و این ناکامی‌ها معلول سیستم نابالغ اجتماعی و عقب‌ماندگی‌های تاریخی است که ریشه در سازمان اقتصادی کشور و شیوه‌ی معیشتی جامعه دارد. زیرا جامعه توسط افرادی ساخته می‌شود که آنها نیز به طور تاریخی توسط جامعه ساخته می‌شوند، به عبارت دیگر علت عقب‌ماندگی ایران در درون جامعه نهفته است؛ بنابراین جامعه باید افرادی را تربیت کند که بتوانند در آینده جامعه‌ی بهتری بسازند و برای دست یافتن به این هدف باید در پی سیستم‌های خودپایشی بود که قائم به فرد و مقام نباشد. به همین مناسبت در این نوشتار بیمه‌ی مشاغل، بیمه‌ی ساختمان‌ها و بیمه‌ی محصولات و تولیدات بسیار نقش‌آفرین و کارساز دیده شده‌اند. بیمه سبب تحکیم روابط اقتصادی و تقویت مناسبات سرمایه‌داری و رشد جامعه و برقراری نظامات و انتظامات لازم و تربیت افراد منضبط و قانون‌مند می‌شود تا افراد قانون‌مند بتوانند سبب برپایی جامعه‌ی پویا، منضبط و قانون‌مند شوند.

انسان‌ها از جهاتی شبیه رودخانه‌اند،

هرچه عمیق‌تر باشند، آرام‌ترند و هرچه سطحی‌تر باشند پر سروصداتر!

